

Kəlbəcər – daşım, qayam, köküm, mayam...

Ötən il sentyabrın 27-də başlayan güclü əks-hücum əməliyyatları sayəsində 44 günlük qisas yürüşümüz böyük qələbə ilə başa çatdı, Kəlbəcər qarışıq düşmən əsərinə olan torpaqlarımızı azad etdik. Artıq bu yaz Kəlbəcər özünün 28-ci işğal gününün acısını yaşamadı. İndi yurd həsrətli kəlbəcərlilər ərazilərin minalardan tam təmizlənməsindən və zəruri bərpa işlərinin icrasından sonra tezliklə onların ayaq izləri üçün, isti övlad nəfəsləri üçün darıxmış o dağlara qayıtmağa hazırlaşırlar.

Bir danışmaz həqiqət də var ki, Kəlbəcəri o vaxt təkə düşmən işğal etməmiş, bu alınmaz qala, eyni zamanda, həmin dövrdə Azərbaycanda hökm sürən özbaşınalıq və xaosun, AXC–Müsavat hakimiyyətinin xəyanətinin qurbanı olmuşdu. Görəsən, 1993-cü ilin yazında Kəlbəcəri köməkətsiz halda, taleyin ümidinə buraxan və bununla da düşmən tərəfindən dağıdılmasına, sərvətlərinin talan olunmasına, başlıcası isə mülki əhalinin dedə-baba torpaqlarından vəhşicəsinə qovulmasına, insanların qətlə yetirilməsinə səbəb olanlardan sağ qalanların bu 28 ildə gözələrinə necə yuxu gedib? Heç vicdan əzabı çəkməyib, peşmanlıq hissi keçirməyiblərmi? Onların bəzilərinin ara-sıra yersiz və əsassız bəyanatlar verməsindən görünür ki, nə vicdan əzabı çəkiblər, nə də peşmanlıq keçiriblər.

Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyev ötən il noyabrın 25-də Kəlbəcərin işğaldan azad olunması münasibətilə xalqa müraciətində bu rayonun sakinlərini təbrik etməklə bərabər, Kəlbəcər faciəsinin o vaxt hakimiyyətdə olmuş Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin birbaşa məsuliyyəti olduğunu bildirmişdir. "Bütövlükdə torpaqlarımızın işğal altına düşməsində əsas günahkar Azərbaycan Xalq Cəbhəsidir. Çünki əgər 1992-ci ildə onlar qanunsuz yollarla hakimiyyətə gəlməsəydilər, əgər dövlət çevrilişi etməsəydilər, bəlkə də, torpaqlarımız işğal altına düşməyə bilərdi. Əlbəttə ki, tarixə qayıdıb nə ola bilərdi, nə olmaya bilərdi demək çox çətindir. Ancaq hər halda, torpaqlarımızın işğal altına düşməsində onların birbaşa iştirakı, əli var və bu məsuliyyəti onlar daşıyır. Çünki 1992-ci ilin yaz aylarında hakimiyyət uğrunda mübarizə pik həddə çatmışdı... Torpaqlarımız işğala məruz qalırdı, mülki əhalimiz öz dedə-baba torpaqlarından didərgin salınırdı, Azərbaycan Xalq Cəbhəsi, onun rəhbərliyi ancaq bir məqsədi güdürdülər ki, öz ciblərini doldursunlar, öz yaxın adamlarını vəzifələrə təyin etsinlər və öz hakimiyyətinin ömrünü uzatsınlar. Kəlbəcərin işğal altına düşməsi bax, bu çirkin addımların nəticəsi idi".

Kəlbəcər işğal edildikdən sonra BMT Təhlükəsizlik Şurası bu rayonun qeyd-şərtsiz azad edilməsi və məcburi köçkünlərin geri qayıtmasını

Düz 28 il aprel ayı girər-girməz Kəlbəcərin təcavüzkar erməni ordusu tərəfindən işğalı ilə bağlı qəmli notlara kökləndik, qüdrətdən səngərli-qalalı dağların məhzun taleyi ürəklerimiz yandırır-yaxdı. Amma bir an belə məğlubiyyətlə barışmaq istəmir, ümidimizi itirmir və inanırıq ki, gec-tez Kəlbəcəri də, işğala məruz qalmış digər bölgələrimizi də azad edəcəyik. Elə də oldu.

tələb edən qətnamə qəbul etsə də, həmin tələb illər boyu icra olunmadı. Yalnız Azərbaycan özü təkbaşına bu qətnamənin icrasına nail oldu. Ötən dövr ərzində məqsədyönlü siyasət sayəsində güclənən Azərbaycan dövləti və ordusu, Prezidenti İlham Əliyevin cəsarətli, prinsipial və düşünülmüş diplomatiyası Kəlbəcər də, digər ərazilərimiz də azadlığına qovuşdu. Əvvəlcə hərbi yolla Qarabağın ətraf rayonları bir-bir düşməndən təmizləndi, noyabrın 8-də Şuşa alındı, ertəsi gün 70-dən çox kəndin azad edilməsi ilə düşmən diz çökdü, kapitulyasiya aktına imza atdı. Ay ərzində Kəlbəcər, Laçın və Ağdamı döyüşsüz təhvil verməyə məcbur oldu. Budur İlham Əliyevin uzaqqörən siyasəti, budur "dəmir yumruq" tətbiqinin nəticəsi!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin Kəlbəcərin işğaldan azad olunması münasibəti ilə 25 noyabr 2020-ci ildə xalqa müraciətindən sonra respublikamızın hər yerində yaşayan kəlbəcərlilər məcburi köçkünlər əllərində üçrəngli Azərbaycan bayraqlarını, ulu öndərin və möhtərəm Prezidentimizin portretlərini, eləcə də, "Kəlbəcər Qarabağıdır!", "Qarabağ Azərbaycandır!", "Yaşasın Ali Baş Komandan!", "Biz Kəlbəcəre qayıdırdıq!", "Yaşasın Azərbaycan Ordusu!" kimi müxtəlif şüarlar tutaraq bir-birini təbrik edib, doğma yurdun işğaldan azad olmasını bayram etdilər. Uşaqdan böyüyə hər kəs Kəlbəcərdən gələn xoş xəbərin coşqusunu yaşadı. İndi bütün şəhidlərimiz kimi, Kəlbəcər şəhidlərinin də ruhu şadıddır.

Əslində, ən yeni tariximizdə 2 aprel günü ilə bağlı bir paralel aparmaq olar: 1993-cü ilin həmin günü

Kəlbəcər işğala məruz qalıb. 2016-cı ilin həmin günündə isə Ermənistanın növbəti təxribatına cavab olaraq Cəfər Mərcanlı səmtində, Lələtəpə ətrafında Azərbaycan Ordusu uğurlu əks-hücum keçərək həmin yerləri işğaldan azad edib. Deməli, "böyük qayıdış"ın əsasının qoyulduğu 2016-cı ilin 2 apreli 1993-cü ilin 2 aprelinin yaşatdığı faciənin nəticələrinə tezliklə son qoyulacağı ilə xalqımızı müjdələyib. Bu, cəmi dörd il yarımından sonra gerçəkləşib.

Bir neçə gün əvvəl, Azərbaycanlıların Soyqırımı Gününe həsr olunmuş tədbirdə kəlbəcərlilər böyük əminliklə vurğulayıblar ki, dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Kəlbəcər rayonu daha da inkişaf edəcək, təkə ölkəmizdə deyil, dünya miqyasında tanınan bir rayon olacaq. "Biz kəlbəcərlilər də rayonumuzda aparılacaq yenidənqurma və bərpa işlərində müəlləh əsgərlər kimi hər zaman dövlət başçımızın yanındaıq" deyən tədbir iştirakçıları doğma yurda necə can atdıqları aydındır. Təbii ki, təhlükəsizlik tədbirləri yekunlaşandan, ərazilər minalardan tam təmizləndəndən sonra Kəlbəcər sakinləri öz rayonlarında istənilən sahədə fədakarlıq göstərməyə və töhfələr verməyə hazırdırlar.

"Kəlbəcər" toponiminin mənşəyi qədim türk dilində "çay üstündə qala" deməkdir. Bura ən qədim insan məskənlərindən biridir. Rayonun ərazisində 30 min ildən çox tarixi olan qədim məskənlər, 6 min il yaşı olan qaya təsvirləri, qədim türk əlifbası nümunələri aşkar edilib. Buradakı daş abidələr Şimali Azərbaycanda erkən dövr türklüyün, atəşpərəstliyin, xristianlığın, VII əsrdən isə islamın yayıldığı

dövrələrdə yaradılıb. Kəlbəcərdə "Türk qəbiristanlığı" adı ilə tanınan bir neçə qədim məzarlıq var.

"Xudavəng", yəni "Tanrı məbədi" adlandırılan monastır kompleksi Ağdərə–Kəlbəcər magistral yolunun üstündəki Bağlıpəyə kəndindən aşağı, Kəlbəcər rayonunun 29 kilometrliyində yerləşir.

Qafqaz Albaniyası dağıldıqdan sonra (IX əsrdə) Qarabağın dağılıq hissəsində yaranmış Xaçın Alban knyazlığının dini mərkəzi idi. Fürsətcil qonşularımız abidədəki Alban kilsəsinə aid xaç və yazıları balta ilə çaparaq yox etmiş, beləliklə, tarixi saxtalaşdırmağa çalışmışlar. Onlar özlərinin yalan təbliğatında bu məbədi erməni kilsəsi kimi təqdim edirdilər.

Göründüyü kimi, saxtakarlıq onların xislətindədir. Kəlbəcərdə yerləşmiş bir emalatxanada ermənilər daş üzərinə qədim təsvir və xaçlar çəkər, onları bir müddət sirkə hopdurur və oksidləşdirirdilər ki, qədimi görkəm alsın. Sonra isə bu daşları Qarabağ torpaqlarında basdırırdılar...

Kəlbəcər ərazi baxımından bizim ən böyük rayonlarımızdan biridir. Onun ərazisində sənaye əhəmiyyətli qızıl, civə, tuf, gil, perlit, üzlük daş, qum-çınqıl qarışığı, marmar, nefroid, obsidian (dəvə gözü), listvenit yataqları var. Kəlbəcərdə Yuxarı İstisu, Aşağı İstisu, Qeşdək, Qarasu, Tutxun, Mozcay, Qoturlusu kimi çox böyük müalicəvi-balneoloji təsirə malik mineral su yataqları da yerləşir. Rayonun işğaldan azad edilməsi ilə Azərbaycanda balneoloji turizmin və mədəni sənayesinin inkişafında yeni bir mərhələ başlayacaq.

Hazırda Vətən müharibəsi şəhidlərinin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədi ilə Göygöl rayonunun Mu-rovdağ qəsəbəsində daxili imkanlar hesabına inşa edilən abidə kompleksi Kəlbəcər şəhidlərinin əziz xatirəsinə olan ehtiramın bariz nümunəsidir. Çox çəkməz ki, belə abidələr, muzeylər Kəlbəcərin özündə yaradırlar, bərpa işləri sayəsində bu rayon əvvəlki vaxtlarda olduğundan da gözəl görkəm alar. Kəlbəcərlilər indi mənz bu amalla, bu niyyətlə yaşayırlar.

...Kəlbəcərin Aşıq Şəmşir, Məmməd Aslan, Sücaət, Bəhmən Vətənoğlu kimi ünlü aşıq və şairləri olub.

Dağlar oğlu, dağa qoyma yağını! Aldatdılar, uzaq sandıq yaxını. Əritmişim ürəyimin yağını, Ay batanda çıraq olam dağlara...

Bu misralarsa doğma yurd həsrəti ilə dünyasını dəyişmiş Ənvər Rzaya məxsusdur. Bu gün artıq Kəlbəcər azaddır, kəlbəcərlilər şairlərin ruhunun dolaşdığı, Tərtər çayının nəğmələr oxuduğu o yerləri ürəklərinin işığı, əllərinin zəhməti ilə nurlandıрмаğa, abad bir diyara çevirməyə tələsirlər.

Əli NƏCƏFXANLI,
"Xalq qəzeti"nin bölgə müxbiri